

GARN nätverksmöte, 3–4 maj, 2017

Yrke, speldeltagande och riskabelt spelande

Resultat från analyser av Swelogs befolkningsstudie 2015

Per Binde, docent i socialantropologi

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR GLOBALA STUDIER

Ulla Romild, projektledare Swelogs

Folkhälsomyndigheten

Studiens syfte

Utgångspunkt

- Kunskap om vilka yrkesgrupper som löper förhöjd risk för spelproblem – och varför – är värdefull för att kunna utforma förebyggande åtgärder och förstå det överdrivna spelandets drivkrafter och sammanhang.

Målsättning

- Kartlägga vilka yrkesgrupper som löper förhöjd risk för att utveckla spelproblem.
- Specificera vilka sociodemografiska och/eller yrkesspecifika faktorer som gör att dessa yrkesgrupper löper förhöjd risk.

Utförande

- Studien påbörjades 2016, slutförs 2017 (faktablad, akademisk artikel)
- Per Binde, Göteborgs universitet & Ulla Romild, Folkhälsomyndigheten
- Analys av data från Swelogs befolkningsstudie 2015
- Huvudvariabel: SSYK 2012-kategori (Standard för Svensk Yrkesklassificering, 2012 års version)
- Fyra SSYK-nivåer (1-, 2-, 3- och 4-siffror); ju fler siffror, desto mer specifik yrkeskategori; SSYK-data samlas in av SCB årligen; registervariabel i Swelogs
- Huvudsakliga spelvariabler: månatligt spelande och PGSI 1+ (indikerar risk för problematiskt spelande, betydelsefulla i det förebyggande arbetet)
- Swelogs 2015: 21.000 i urvalet, 9.420 personer deltog, 2.937 personer i åldern 18-67 år hade SSYK-kod

SSYK

Standard för Svensk Yrkesklassificering

Nivå/Kod	SSYK 2012	ISCO-08
Yrkesområde/Ensisiffernivå	10	10
Huvudgrupp/Tvåsisiffernivå	46	43
Yrkesgrupp/Tresiffernivå	147	130
Undergrupp/Fyrsiffernivå	429	436

Forskningsöversikt

- Litteratursökning i Google Scholar: 18 måttligt eller mycket relevanta texter
- Ingen tidigare studie verkar ha haft tillgång till så detaljerad statistik gällande deltagarnas yrkestillhörighet som denna studie
- Ett antal tidigare studier har analyserat speldeltagande och spelproblem i relation till grova yrkeskategorier, i princip SES-kategorier (Socioekonomisk status)
- Några få andra studier har gällt specifika yrkeskategorier (t.ex. taxiförare och kasinoanställda)
- Vissa yrkesrelaterade faktorer har studerats i relation till spelande och spelproblem (t.ex. skiftarbete och tjänsteresande)
- Resultaten från tidigare studier är blandade. SES, tillgänglighet till spel (under och i anslutning till arbetet) och ytterligare ett antal faktorer verkar ha inverkan på spelandet

Relevanta teorier och antaganden (1)

om yrkesrelaterade faktorer som stimulerar spelande och ökar risk för spelproblem

- Sociodemografiska antaganden
- Sociala strukturer och inkomstklyftor
 - Ekonomisk nyttoteori
 - "Anomie"-teorier
 - Upplevd möjlighet till socialt avancemang
- Tillgänglighetsteorier
- Hypoteser om spiltid och fritid
 - Raster och avbrott i arbetet
 - Skiftarbete
 - Tjänsteresande
- Spel på arbetsplatsen ("spelbolag")
- Spelkultur på arbetsplatsen

Relevanta teorier och antaganden (2)

om faktorer som stimulerar spelande och ökar risk för spelproblem

- Bristfällig social kontroll och övervakning på arbetsplatsen
- Alienationsteori
- Risktagande och riskbenägenhet

Sammanfattningsvis om teorier och antaganden

- Teorierna är mer eller mindre väl belagda av empirisk forskning.
- Teorierna utesluter inte varandra.
- Det är troligt att de faktorer som teorierna gäller kan adderas till varandra så att risken för överdrivet spelande ökas kraftigt inom vissa yrkeskategorier

Konceptuella frågor om riskfaktorer för spelproblem

- Riskfaktorer för spelproblem kan vara biologiska, psykologiska, demografiska, miljömässiga (tillgång till spel), socio-ekonomiska, sociala och kulturella
- Ett yrke/yrkeskategori karakteriseras av en specifik konfiguration av riskfaktorer (förutom kanske biologiska)
- Risken för spelproblem bland utövarna av ett specifikt yrke kan således vara högre än för varje enskild riskfaktor; riskfaktorerna adderas (multipliceras?)
- Ur en *teoretisk* synvinkel är det intressant att isolera faktorer som är specifika för själva yrkesutövningen (t.ex. tillgång till spel, spelkultur på arbetsplatsen, skiftarbete); kunskap om sådana faktorer kan också vara användbar i förebyggande arbete
- Ur en mer *konkret* synvinkel är det inte lika intressant att isolera sådana faktorer – yrkesutövarna "är som de är"; att statistiskt kontrollera för t.ex. kön tar bort en karakteristisk faktor på mansdominerade arbetsplatser; även kunskap om yrkena "som de är" kan vara användbar i förebyggande arbete

Analysstrategier

- **Explorativa analyser:** vilka SSYK yrkeskategorier ligger högt och lågt i speldeltagande och spelproblem? (kategorier med $n \leq 30$)
 - Deskriptivt
 - Kontrollerat för kön och födelseland (regressionsanalys)
- **Hypotesprövande analyser:** vilka sammanslagna SSYK-kategorier ligger högt och lågt i speldeltagande och spelproblem?
 - Deskriptivt
 - Kontrollerat för kön och födelseland (regressionsanalys)
- **Undersökande analyser:** vilka ytterligare variabler påverkar yrkeskategoriernas spelande och spelproblem (t.ex. spelform och benägenhet att spela ensam)

Huvudsakliga resultat, explorativa analyser

- Mycket stora skillnader i speldeltagande och riskabelt spelande mellan olika yrkeskategorier
- Yrkeskategorier som ligger lågt, jämfört med medelvärde, i månatligt spelande och/eller PGSI 1+
 - T.ex. Yrken med krav på fördjupad högskolekompetens
- Yrkeskategorier som ligger högt, jämfört med medelvärde, i månatligt spelande och/eller PGSI 1+
 - Bygg- och anläggning (t.ex. 711 – Snickare, murare och anläggningsarbetare)
 - Metallarbetare (t.ex. 722 – Smeder och verktygsmakare m. fl.)
 - Transport (t.ex. 833 – Lastbils- och bussförare)
- Skillnaderna verkar orsakas främst av SES-faktorer och tillhörande normer och värderingar, men yrkesspecifika faktorer spelar också in
- Vissa skillnader från medelvärde är ej längre signifikanta efter kontroll för kön (män spelar mer än kvinnor)

Analys av sammanslagna grupper

- Vi slog ihop utvalda SSYK-kategorier till grupper utifrån hypoteser om faktorer som ökar risken för överdrivet spelande
- Grupperna har en för analysen fördelaktigare balans mellan storlek och specificitet i yrkets karaktär än enskilda SSYK-kategorier
- Grupp 1: Bygg & anläggning
- Grupp 2. Fordonsförare
- Grupp 3. Monotona kroppsarbeten inomhus

Grupp 1

Bygg & anläggning

- Ej högavlönade, manuella yrken, arbetet utförs på byggen och olika platser i stad och på landsbygd
- Möjliga teorier/faktorer: SES-faktorer, sociala strukturer och löneklyftor, exponering för spel, begränsad övervakning, spelkultur på arbetsplatsen
- 169 personer
- Exempel på SSYK undergrupper som ingår:
 - 7111 Träarbetare, snickare m.fl.
 - 7112 Murare m.fl.
 - 7113 Betongarbetare
 - 7114 Anläggningsarbetare
 - 7116 Ställningsbyggare
 - 7119 Övriga byggnads- och anläggningsarbetare
 - 7121 Takmontörer
 - 7122 Golvläggare
 - 7123 Isoleringsmontörer

Grupp 2

Fordonsförare

- Ej högavlönade, anställd kör ett fordon på gator och landsvägar
- Möjliga teorier/faktorer: SES-faktorer, sociala strukturer och löneklyftor, anomie, exponering för spel, begränsad övervakning, spiltid & fritid, skiftarbete
- 70 personer
- Följande SSK undergrupper ingår:
 - 8321 Taxiförare m.fl.
 - 8329 Övriga bil-, motorcykel- och cykelförare
 - 8331 Buss- och spårvagnsförare
 - 8332 Lastbilsförare m.fl.

Fordonsförare, exempel 1

SVENSKA SPEL

Om oss Spelansvar Hållbarhet Vi och idrotten Jobb

Tunnelbaneförare vann tio Jokermiljoner – sen var skrattfesten igång

23 januari, 2017 / i Lotto, Vinnare

Att plötsligt bli miljonär och dessutom mångmiljonär, kan få vem som helst att hamna i glädjerus. Fråga lördagens vinnare på Joker, som vann tio miljoner och fick ett överraskande vinnarsamtal han sent ska glömma.

– Ha ha ha... Fy tusan va roligt, ha ha ha...

Svenska Spels vinnareambassadör, Pierre Jonsson, hade nämligen nöjet att gratulera den helt ovetande Jokermiljonären till tio miljoner kronor i vinst. Ett samtal som gick i glädjens och skrattets tecken rakt igenom:

– Va, fick jag sju rätt? Har jag vunnit tio miljoner? Dra åt ... ha ha ha! Ursäkta mig men, ha ha ha...

Vinsten på tio miljoner kronor gick ut på lördagen, den 21 januari. Och redan dagen innan hade vinnaren vunnit, om än en mindre slant.

– Ha ha ha... jag som vann 72 kronor på Eurojackpot i fredags också. Jag kan lova att jag kommer att gå runt med ett leende på läpparna i många dagar efter det här. Det här känns ju jättespännande och bra i hela kroppen!

Och pengarna kommer säkerligen gå åt.

– Tidigare har jag tittat på en ny bil, men den kostade rätt mycket och jag har funderat på hur jag ska ha råd med den. Men nu har jag svaret på den frågan, ha ha ha... Åh va härligt!

-Tack för samtalet, ha ha ha!

Den glade mångmiljonären, som bor i södra Stockholm, får nu besöka Visby och Svenska Spels huvudkontor. Där ligger vinnarcheckerna och väntar, samtidigt som vinnaren blir erbjuden både ekonomisk och juridisk rådgivning.

Den medelålders mannen, som lämnade in sitt spel på svenskspel.se, önskar vara anonym.

Rätt rad Joker – lördag 21/1-17: 5235167

För mer information, kontakta Pierre Jonsson på 070-663 85 85.

Taggar: Joker, miljonär, miljoner, Miljonvinnare, Pierre Jonsson, vinster

Fordonsförare, exempel 2

PRESSMEDDELANDE

2007-08-22

Kvinna från Älvsjö vann 10 miljoner på JätteTriss

JätteTriss har hittat en vinnare av de jättestora pengarna. En kvinnlig busschaufför från Stockholm köpte den första 10-miljonersvinsten, och trodde knappt det var sant.

- Det är ofattbart, det var tydligen min tur nu, jag har inte landat riktigt ännu, säger hon.

Den lycklige storvinnaren stegade in på Vi Örbykiosken i Älvsjö förra veckan, inlockad av butikens skyltning för JätteTriss – och blev inte ett dugg besviken.

- Snygg lott var min första tanke och kände att två JätteTriss måste jag ha, säger hon. Jag köpte lotterna helt på reklamen, annars hade jag inte gått in i butiken.

Hon satsade 200 kronor, och fick mångfalt betalt. 10 000 000 kronor är tillräckligt mycket pengar för att den kvinnliga busschauffören ska ta ut en ny kurs i livet.

- Nu ska jag inte köra en meter buss till. Jag ska vidareutbilda mig och ge mig ut och resa, säger hon.

När det här skrivs finns fortfarande en JätteTriss värd 10 000 000 kronor kvar att köpa i butik. På svenskaspel.se finns två tiomiljonerslotter att hitta.

För mer information kontakta Johan Tisell på Svenska Spels informationsavdelning 070 – 322 55 21

Fordonsförare, exempel 3

NYHETER | © 2012-03-18 16:21

Busschaufför vann miljoner på lotto – stannade bussen och slutade

296 Reaktionen | Av Erik Carlsson

"Allihop, gå av. Jag har vunnit på EuroMillions-lotteriet". Det var den engelska busschaufförens ord till passagerarna efter att han fått reda på att han tillsammans med sina kollegor vunnit över 400 miljoner kronor.

Grupp 3

Monotona kroppsarbeten på fast arbetsplats

- Ej högavlönade, monotona yrken som utförs kollektivt i verkstad, lager, slakteri eller liknande fast arbetsplats
- Möjliga teorier/faktorer: SES-faktorer, sociala strukturer och löneklyftor, anomie, alienation, skiftarbete
- 184 personer
- Exempel på SSYK undergrupper som ingår:
 - 4322 Lager- och terminalpersonal
 - 7212 Svetsare och gasskärare
 - 7223 Maskinställare och maskinoperatörer, metallarbete
 - 7523 Maskinsnickare och maskinoperatörer, träindustri
 - 7611 Slaktare och styckare m.fl.
 - 8114 Maskinoperatörer, cement-, sten och betongvaror
 - 8121 Maskinoperatörer, ytbehandling
 - 8122 Valsverksoperatörer

Urval av resultat, sammanslagna grupper

- Månatligt spelande (signifikant över medel)
 - Grupp 1, bygg & anläggning
 - Grupp 3, monotona kroppsarbeten inomhus
- PGSI 1+
 - Alla tre grupper signifikant över medel

Efter regressionsanalys (kontroll för kön)

- Månatligt spelande (signifikant över medel)
 - Grupp 1, bygg & anläggning
 - Grupp 3, monotona kroppsarbeten inomhus
- PGSI 1+ (signifikant över medel)
 - Grupp 1, bygg & anläggning
 - Grupp 2, fordonsförare

Några övriga observationer

- Alla tre grupper spelar lotto oftare än genomsnitt, i synnerhet Grupp 2 (fordonsförare). Hypotes: "drömvinsten" lockar
- I alla tre grupper föredrar man i högre grad än genomsnittet att spela ensam. Hypotes: man vill vinna mycket pengar själv
- Lotto är bland alla SSYK-kodade ett spel som man föredrar att spela ensam. Hypotes: en viktig drivkraft för att spela lotto är att man vill vinna mycket pengar själv
- Få har allvarliga spelproblem, men urvalet är inte stort nog för att ge klara besked om i vilken mån risken för allvarliga problem förhöjs av att vara verksam i ett visst yrke.
- Spelautomater är av marginell betydelse i yrkesgruppernas spelande, i motsats till vad som framkommit i tidigare norska studier

Diskussionsämnen

- Kvalitativa studier skulle kunna rätta ut många frågetecken om varför vissa yrkesgrupper skiljer sig markant från genomsnittet av yrkesverksamma
- Även enkätundersökningar riktade till specifika grupper av yrkesverksamma, med speciella frågor om spelvanor och livssituation, skulle kunna öka kunskapen
- Adderas riskfaktorer för spelproblem på ett okomplicerat sätt:
 - T.ex. tre faktorer: $1+1+1 = 3$Eller har vissa faktorer mycket större tyngd än andra:
 - T.ex. tre faktorer: $5+1+1 = 7$Eller multipliceras effekten av faktorerna:
 - T.ex. tre faktorer: $2 \times 2 \times 2 = 8$

Huvudsakliga slutsatser hittills i studien

- Speldeltagande och PGSI 1+ skiljer **mycket stort** mellan olika yrkesgrupper
- SES, med tillhörande värderingar, framstår som grundläggande orsak till skillnaderna
- Kön (män spelar mer än kvinnor) förklarar också en del av skillnaderna, men inte alla
- Vissa yrken verkar ha högt speldeltagande och högt PGSI 1+ på grund av yrkesspecifika anledningar, dock oklart i detta skede av analysen exakt vilka dessa är
- Potentiellt relevanta teorier och antaganden:
 - alienation
 - anomie
 - sociala strukturer och löneklyftor
 - tillgänglighet till spel
 - övervakning under arbetet, spelkultur på arbetsplatsen
 - spilltid & fritid
 - skiftarbete

per.binde@globalstudies.gu.se

ulla.romild@folkhalsomyndigheten.se